

Nagovor kraljici športov in njenim dvorjanom

Škotski naravoslovec in esejist John Muir je nekoč dejal: Ko poskušate nekaj pobrati s tal, spoznate, da je zataknjeno ob vse v vesolju.

Atletika mi nikoli ni pomenila *vsega*. Bila pa je – in še vedno je – na različne načine zataknjena ob prav vse v mojem življenju. Nikoli je nisem poskusil iztrgati iz svojega življenjskega konteksta – družine, šole, študija, zaposlitve – in nikoli ji nisem dovolil, da bi štrlela iz njega. Ko so stvari vsajene v vse drugo, so drugačne kot tedaj, ko si jih posamič ogledujemo pod žarometom pozornosti. Analitičnemu očesu ne smemo dovoliti, da bi členilo in trgalo naš življenjski kontekst. To bi bilo tako, kot da bi zgrabili utripajoče srce, ga z arterijami in venami vred iztrgali iz telesa in rekli: ZDAJ končno razumem, kaj je srce.

Življenje ima pogosto precej protisloven priokus: ženemo se za stvarmi, ki jih ni mogoče doseči neposredno, obvladovati poskušamo stvari, ki so neobvladljive in izumljamo stvari, za katere pravzaprav ne vemo, zakaj jih izumljamo, a ko enkrat so, jih ne moremo ukiniti. Imajo pa zanimiv učinek, zato ker na začetku za nekoga pomenijo prednost. Predstavljajmo si nogometni štadion. Sprva vsi mirno sedijo in gledajo tekmo, potem pa nekdo vstane, da bi videl bolje; nato vstane nekdo ob njem, pa nekdo za njim in kmalu vsevprek vstajajo vsi, tako da na koncu stojijo vsi – in nihče ni na boljšem, kot je bil prej, ko so vsi sedeli. Samo da zdaj ne more nihče več sesti, ker ne bi videl nič. To je paradoks nogometnega štadiona – paradoks, v katerega se bolj ali manj prelevijo vsi moderni dosežki. Zadrega je v tem, da vsi vemo, da nam z njimi ni bistveno bolje, toda če jih skušamo opustiti sami, se znajdemo v izrazito slabšem položaju kot drugi.

Življenje je preplet protislovij.

Mrzlično si prizadevamo, da bi vedeli vedno več in kopičimo informacije. Vendar kaže, da vemo vedno manj in prav gotovo ne postajamo modrejši. Ženemo se za srečo, a na svetu še nikoli ni bilo toliko nesrečnih ljudi; stremimo po svobodi, a smo povsod obkroženimi z varnostnimi kamerami. Še nikoli v zgodovini niso tako vohunili za nami kot vohunijo danes.

Zakaj tolikšna prizadevanja in tako šibak izkupiček?

Razlog bi bil lahko to, da nismo vajeni videti, da so najboljše stvari v življenju največkrat stranski produkt nečesa drugega. Morda je napaka to, da v vse svoje početje vpregamo VOLJO. Vsi poznamo komentar trenerja po izgubljeni tekmi: "Izgoreli smo v premočni želji. Hoteli smo preveč." Toda v življenju so številne pomembne stvari, ki jih enostavno ni mogoče hoteti. Žarek naše pozornosti, volje ali želje jih izniči pred našimi očmi. Tak je npr. spanec, zelo temeljna stvar za življenje. Zaspati ni mogoče z naporom volje. Tudi pri mnogih drugih rečeh nam volja ne pomaga. Recimo pri: biti skromen, biti moder, biti zaljubljen. Sreča je opoteča – kolikor bolj jo lovimo, toliko bolj nam uhaja ... zanj lahko storimo samo to, da ustvarimo prave razmere in čakamo. Zakaj atletiko povežem s srečnostjo? Zato ker moj fizični del nosi neizbrisen spomin na radost svobodnega gibanja – na trenutke, ko je človek preprosto vesel samega sebe. Sreča je brezšivno spojena z ljubeznijo, delom in povezanostjo z nečim, kar je večje od nas.

Atletiko sem imel rad zaradi nje same in ne zato, ker bi me vodila h kakemu drugemu cilju.

Leta trdega treninga so gotovo znamenje ljubezni do stvari same. V desetih letih se vsakemu resnemu športniku nabere okrog deset tisoč ur treniranja, raje več. Moji nastopi v atletski disciplini – teku na 400m z ovirami – so trajali po okrog 52 sekund. V sezoni sem nastopil največ 15-krat. To pomeni, da sem v enem letu nastopal samo trinajst minut in v desetih letih samo 2 uri in 10 minut. Deset tisoč ur treninga za dve uri in deset minut nastopanja! Kaj bi lahko bila podlaga tej "norosti"? Saj ni bila norost, temveč želja prisluhniti ubrani pesmi mišic, žil, živcev in kit. In pripravljenost prisluhniti tudi njeni disonanci.

Manjkal ni niti tretji temeljni kamen srečnosti, povezanost z nečim, kar nas presega. Najlepši primer iz našega športa je maratonski tek. Skorajda ne morete srečati maratonca, ki ne bi občutil zanosa pri gibanju v nepregledni množici sotekačev. To je utripanje občestva v ritmu kinestetične molitve.

Atletika je naš diskretna učiteljica: rahločutna, vendar zaznavna. Njen pouk nas polni s tiho vednostjo, ki je ni mogoče posredovati s katedra v šolski učilnici, ampak jo kot z osmozo črpamo v veliko večji učilnici življenja. Iz te izkušenijske vednosti raste modrost, če je modrost, kot pravi Proust, "človekovo razgledišče na stvari sveta".

Atletika nas prebuja za preproste resnice, npr. da *več* ni vedno *bolje*, saj si lahko z ekscesnim treniranjem pokvarimo dosežke in zdravje; da tudi večja natančnost ni vedno boljša izbira, zlasti če je v igri čas; da je neka optimalna mera vsega: količine, natančnosti in hitrosti, s katero počnemo stvari. Naglica povsem spremeni naravo tistega, kar počnemo (samo pomislite, kako drugačno je kosilo, če ga morate pojesti naglo). Atletika me je s trdo roko vzgojiteljce poučila, da moram biti najprej tisočkrat na smrt utrujen, da sem lahko desetkrat svež in poln energije. Pokazala mi je tudi, da se veliko pomembnih, celo najpomembnejših reči v življenju naučimo, ne da bi se tega zavedali. Oscar Wilde je to duhovito ubesedil: "Ničesar, kar je vredno znati, se ni mogoče naučiti." . In še nekaj mi je podarila moja mentorica: da se znam veseliti veselja drugih.

V tekmovalnem svetu krožijo nevarni hujskaški klišeji, kot sta "Drugouvrščeni je prvi poraženec." in "Poraz je hujši od smrti, ker moraš z njim živeti." Atletika mi je odprla oči za bistveno etično razsežnost športa: zmagovalec in poraženec sta povezana s popkovino vzajemnosti. Prvega ni brez drugega. Porazenec konstituira zmagovalca.

Sotekmovalcev nisem imel nikoli za nasprotnike, ampak za tekmece, ki so me spodbudili, da sem od sebe dal res vse, kar sem zmožel. Taka drža mi je govorila: zmaguj trezno in izgublaj prisebno. Naučil sem se razumeti igro življenja samega, v kateri vsi zmagujemo in izgublamo, kjer je zev med zmago in porazom nekaj človeško vsakdanjega ali pač vsakdanje človeškega, usoda naše razcepljene eksistence. To ni pesimizem ali sprevrženost, tako preprosto **JE**.

Na koncu lahko brez sprenevedanja rečem, da so bili vsi, ki sem jih srečeval na dvoru kraljice športov, moji učitelji, celo tisti, ki so morda še danes prepričani, da so bili moji učenci.

Atletika mi nikoli ni pomenila vsega. Bila pa je – in je še vedno – grozd na trti mojega življenja. (Janez Penca)